

Johann Wilhelm Ritter

J. W. Ritter (1776—1810) a német romantika egyik legkülönösebb alakja. Pályája kezdetén patikussegéd, később egy ideig a jénai egyetem hallgatója; az akadémiai képzés keretei azonban túl szűkösek bizonyulnak számára, aki alapjában autodidakta és polihisztor, az élet és a tudomány majd' minden területén járatos ember. Ez azonban nem volt akadály annak, hogy utóbb a bajor akadémia soraiba hívja, hogy Goethével korrespondáljon és neki mintegy referensként szolgáljon a természettudomány területén, vagy hogy Herder barátjává fogadja.

A kor tudományossága még nem merevült élesen elhatárolt és átjárhatatlan szaktudományok egymással alig összefüggő halmazává, a kellően széles érdeklődésűek betekintést nyerhettek egy-egy tudományba, és belátásaikat más területekre is átvihették, sajátos, és nemritkán gyümölcsöző ötletekkel termékenyíthették meg az újonnan megismert diszciplínát. Ritter a tudományok széles színtartományában volt honos, bár ugyanilyen jogosult lenne hontalannak is nevezni, hisz állandóan úton volt, egyikből a másik felé. Ebben a személyes érdeklődésén kívül az az általános romantikus törekvés is közrejátszott, mely mindenütt otthonra akart lelni. Ahogy Novalis írja erről az otthonos otthontalanságról: megtalálni a sokféleségben az azonosat, a világ töredezettségében a közös szövedéket.

A tudománytörténet Ritter elektrokémiai felfedezéseit tartja számon, kalandozásai a különféle tudományok területén azonban számos, ma már kevésbé ismert eredményre, tudományos publikációk tucatjaira vezettek. Mindemellett Ritter a romantika filozófiai és irodalmi vonulatában hagyott leginkább nyomot. E téren nem is annyira írásbeli munkásságával alkotott maradandót, bár *töredékei* és kiterjedt levelezése fontos fejezetet jelent a német irodalmi romantikában. (Baaderhez írott egyik levele nemrégiben magyarul is megjelent Walter Benjamin: *Német emberek* című levélgyűjteményében). Hatást elsősorban lenyűgöző személyiségével fejtett ki. A jénai, majd a weimari romantikus kör egyik legkedveltebb alakja, szinte középpontja és atyamestere volt. Barátai közé számított Oersted, Wilhelm Schlegel, Carl von Savigny, Achim von Arnim, Clemens Brentano és Novalis. A legtalálékosabban Novalis rajzolja meg alakját a körben, amikor a nevéből faragott szójátékban ezt írja: „Ritter (-lovag) egy lovag (Ritter) és mi csak apródok vagyunk.”

Akárcsak tudományos munkássága, élete is nagy kitérőkkel tarkított szakadatlan vándorlás volt. Nagy lángon és magas hőfokon égette életét. A tudományos kísérletek szerzetesi magányban és nemritkán éhezéssel vegyített periódusait a kocsmái élet közösségi élményeivel váltogatta.

Írásaiban, különösen az *Egy fiatal fizikus fragmentumaiból* címen kiadott töredékfüzérében lenyűgöző költői sűrűséggel, merész gondolattársításokkal, és kifinomult iróniával találkozhatunk. Számos tudományos ihletettséggű filozófiai fejtegetése fölött már eljárt az idő, a megmaradóak közt azonban időtlen fényű gyöngyszemek is vannak. Erejüket olykor költőiségük, a kozmikus tágasságot felölelő hihetetlen feszítvolságuk, vagy a kézzelfogható élmények különös megközelítése adja. Ezek közül adunk közre itt egy kisebb csokorra valót.

Tillmann J. A.